

Vergaderjaar 2008–2009

30 420

Emancipatiebeleid

30 169

Mantelzorg

Nr. 138

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 12 juni 2009

In het Algemeen Overleg van 7 november 2007 (30 420, nr.97) heb ik u toegezegd door het SCP in kaart te laten brengen in hoeverre meer arbeidsparticipatie in combinatie met mantelzorg leidt tot dubbele belasting van vrouwen. Met deze brief kom ik deze toezegging na.

Voor de beantwoording van deze vraag heb ik gebruik gemaakt van de uitkomsten van het SCP-onderzoek «Mantelzorg: een overzicht van de steun van en aan mantelzorgers in 2007» dat in opdracht van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is uitgevoerd. Het ministerie van VWS heeft dit onderzoek geïnitieerd omdat er behoefte was aan meer informatie over aanbieders van informele zorg. Ook was meer inzicht gewenst over wat de informele zorg in positieve en negatieve zin voor gevolgen heeft voor de mantelzorgers. Bovendien was er ook behoefte aan meer informatie over de combinatie van betaald werk en mantelzorg. Als minister voor emancipatie heb ik op dit onderzoek een nadere analyse naar de man/vrouw-verdeling laten maken.

Het streven naar een verhoging van de arbeidsparticipatie van vrouwen is een belangrijke doelstelling van het kabinetsbeleid. Het streven is om in 2010 de arbeidsparticipatie van vrouwen te verhogen naar 65%. Tegelijkertijd erkent het kabinet het belang van mantelzorg. In deze brief zal ik ingaan op de belangrijkste bevindingen uit dit onderzoek en de knelpunten die bij de combinatie van arbeid en mantelzorg met name door vrouwen worden ervaren.

1. Verlenen van zorg

In Nederland verlenen 3,4 miljoen mensen mantelzorg. Een grote meerderheid van de mantelzorgers, 2,6 miljoen mensen, verleent langdurige en/of intensieve zorg. Gemiddeld geven mantelzorgers 22 uur per week hulp gedurende gemiddeld 5,1 jaar.

De mantelzorgers zijn het sterkst vertegenwoordigd in de leeftijdsgroep van 45 tot 54 jaar.

2. De mate van overbelasting

Bij 17% van de mantelzorgers is er sprake van een ernstige vorm van ervaren belasting. De meest verklarende factor voor de ervaren overbelasting is het soort en de intensiteit van de mantelzorg. Degene die intensieve en langdurige zorg aan een partner verlenen zijn het zwaarst belast. De ervaren belasting hangt niet samen met het hebben van een betaalde baan en de omvang van die baan.

Het onderzoek laat zelfs zien dat de groep voltijdwerkenden relatief minder belasting ervaart dan de deeltijdwerkenden en dat een grote groep van de mantelzorgers ook een betaalde baan heeft (71%). De groep werkenden verkeert in vergelijking met niet-werkende mantelzorgers in een betere fysieke welzijn, is gemiddeld jonger en hoger opgeleid.

3. Verschillen tussen mannen en vrouwen

Mantelzorgers zijn relatief vaak vrouwen: 61% van alle mantelzorgers is vrouw en 39% is man. Wat betreft de duur en intensiteit van de zorg, zijn er nagenoeg geen verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke mantelzorgers. Zo geeft 41% van de werkende vrouwelijke mantelzorgers (18–65 jaar) lang en intensief hulp, vergeleken met 38% mannelijke mantelzorgers met een baan.

Van alle mantelzorgers is het gemiddeld aantal jaar dat mantelzorg wordt verleend bij mannen 5,1 jaar tegen 5,2 jaar van de vrouwen. Verder verlenen vrouwelijke mantelzorgers gemiddeld 21 uur per week zorg en mannelijke mantelzorgers 22 uur.

Uit de emancipatiemonitor blijkt dat mannen van 25 jaar of ouder per week iets meer uren besteden aan betaald werk en aan mantelzorg samen dan vrouwen in die leeftijdsgroep. Vrouwen besteden gemiddeld 48 uur per week aan zorg (mantelzorg, zorg voor kinderen en huishouden) en betaalde arbeid samen, mannen 49 uur.

Uit het mantelzorgonderzoek blijkt dat bij vrouwelijke mantelzorgers sprake is van een hogere ervaren belasting dan bij de mannelijke mantelzorgers. Het onderzoek geeft hiervoor verder geen verklaring.

4. Oplossingsstrategieën

De mantelzorgers passen met name de volgende strategieën toe om werk en mantelzorg te kunnen combineren:

- opnemen van verlof (47%);
- afspraken met werkgever (25%): hierbij gaat het met name om flexibilisering van de werktijden (60%). Deze strategie wordt vooral gehanteerd door degenen die voor hun partner zorgen of een volle baan hebben;
- aanpassing van de thuissituatie (verlichten huishouden en hoger gebruik van kinderopvang);
- 7% van de mantelzorgers is minder gaan werken vanwege de extra zorgtaak en 3% van de mantelzorgers is hierdoor (tijdelijk) gestopt. Het gaat hier met name om de groep die hun hulpbehoevende partner of een kind verzorgen die hulpbehoevend is. Het aandeel vrouwen dat minder gaat werken of stopt met werken om mantelzorg te verlenen is nagenoeg gelijk aan het aandeel mannen dat hierdoor stopt.

5. Conclusie

De belangrijkste factor voor het verlenen van mantelzorg is het hebben van een hulpbehoevende in de naaste omgeving. Vrouwen en mannen zorgen daarvoor, ongeacht de omvang van de arbeidsduur; zij leveren vooral hun eigen vrije tijd in. De combinatie van werk en mantelzorg leidt in tegenstelling tot de veronderstelling niet automatisch tot overbelasting. Dit onderzoek biedt daarnaast een nieuw opmerkelijk inzicht dat de werkende mantelzorgers vaker een goede of zelfs uitstekende gezondheid hebben vergeleken met niet werkende mantelzorgers.

Mezzo, de landelijke vereniging van mantelzorgers en vrijwilligers, geeft aan dat de combinatie van arbeid en zorg in de praktijk niet altijd makkelijk te maken is. Met name in de bedrijfscultuur valt nog een wereld valt te winnen. Het gaat hier met name om het vergroten van bewustwording en bespreekbaarheid zodat makkelijker op maat afspraken gemaakt kunnen worden.

6. Ondersteuning aan mantelzorgers

Maatregelen vanuit het kabinet zijn voor een belangrijk deel gericht op het bieden van praktische ondersteuning aan mantelzorgers en het bewerkstelligen van de cultuurverandering binnen bedrijven. De staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, die primair verantwoordelijk is voor de ondersteuning van mantelzorgers, heeft in dit kader een aantal maatregelen genomen.

Zo subsidieert zij Mezzo, die ter ondersteuning van mantelzorgers door het land Steunpunten Mantelzorg heeft opgericht. Dit zijn organisaties waar mantelzorgers terecht kunnen voor persoonlijk advies, informatie, praktische en emotionele steun, cursussen en lotgenotencontact. Er zijn zo'n 100 Steunpunten Mantelzorg, verspreid over het land. De meeste organisaties werken regionaal en hebben vaak ook per (deel) gemeente een loket. Bij de steunpunten kan ook een beroep gedaan worden op «de mantelzorgmakelaar». Dit is iemand die regeltaken overneemt van mantelzorgers, zodat zij minder worden belast. Afstemming met de werkgever rondom combineerbaarheid van werk en privé is een belangrijke taak van de mantelzorgmakelaar.

Daarnaast is de inzet van Mezzo gericht op het stimuleren van een cultuurverandering bij sociale partners, gemeenten, maar ook individuele werkgevers en werknemers. Hiertoe is het netwerk «werken&mantelzorg» opgericht en is er een prijs uitgereikt met als doel erkenning van bedrijven die een mantelzorgvriendelijke organisatie zijn. Op 3 juni hebben de eerste drie organisaties een erkenning voor hun mantelzorgvriendelijke personeelsbeleid gekregen. Daarnaast gaat VWS bondgenootschappen aan met een aantal bedrijven. Deze bondgenootschappen zijn erop gericht een brede aandacht te genereren voor het vraagstuk van arbeid en (mantel)zorg.

In de midtermreview emancipatie 2010 zal de staatssecretaris van VWS u nader informeren over de voortgang van deze maatregelen.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
mede namens de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
R. H. A. Plasterk